

УДК 332.3:528.48

Луговий А. С.

студент спеціальності геодезія та землеустрій,
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Канівець О. М.

доктор філософії зі спеціальності геодезія та землеустрій,
доцент кафедри геодезії та землеустрою
Сумський національний аграрний університет

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ, ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ

Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення є ключовою умовою сталого розвитку аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки держави. Одним із важливих інструментів ефективного управління земельними ресурсами виступає інвентаризація, що дає змогу отримати достовірні відомості про кількісний та якісний стан земель. В умовах реформування земельних відносин, створення відкритого ринку землі та підвищення вимог до екологічної безпеки значення інвентаризації зростає.

Інвентаризація земель сільськогосподарського призначення є багатоступеневим процесом, який охоплює різнопланові заходи, спрямовані на повне та об'єктивне відображення фактичного стану земельних ресурсів. Насамперед вона включає уточнення меж землекористувань, що дозволяє усунути розбіжності між даними кадастрової документації та реальним використанням ділянок. Це особливо важливо для попередження конфліктів між землекористувачами, упорядкування прав власності та уникнення подвійного накладання земель [1].

Другим важливим напрямом є виявлення нераціонально використовуваних і деградованих земельних ділянок. У результаті інвентаризації можна зафіксувати факти порушення сівозмін, зниження

родючості ґрунтів, ерозійні процеси, заболочування або засолення. Це дає підстави для планування заходів з відновлення продуктивності угідь, запобігання подальшій деградації земель і впровадження природоохоронних технологій землекористування.

Не менш важливою складовою інвентаризації є визначення фактичного складу угідь. У процесі досліджень встановлюється співвідношення ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень, перелогів тощо. Це забезпечує можливість оцінити ефективність існуючої структури сільськогосподарських угідь, виявити недовикористані резерви, а також узгодити фактичне землекористування із перспективними планами розвитку територій.

Результати інвентаризації формують єдину актуальну базу даних про стан та використання земельних ресурсів. Така інформація має стратегічне значення як для органів державної влади, так і для органів місцевого самоврядування, оскільки дозволяє здійснювати науково обґрунтоване планування аграрного виробництва, проводити моніторинг земель, забезпечувати контроль за дотриманням земельного законодавства.

Основні завдання інвентаризації земель сільськогосподарського призначення можна деталізувати так:

- встановлення відповідності фактичного використання земель їх цільовому призначенню, що дає змогу виявити випадки незаконного або нецільового використання;
- оцінка рівня освоєності та ефективності використання угідь, зокрема за показниками урожайності, продуктивності та екологічної стабільності;
- виявлення резервів для сільськогосподарського виробництва, у тому числі малопродуктивних або неосвоєних земель, які можна залучити до обробітку після проведення меліоративних чи рекультиваційних заходів;
- формування пропозицій щодо оптимізації структури землекористування, що передбачає раціональний розподіл угідь залежно від їх природних властивостей, потреб господарства та екологічних обмежень [2].

Інвентаризація земель сільськогосподарського призначення виконує не лише облікову, а й регулятивну функцію. Вона забезпечує формування

достовірної та прозорої інформаційної бази про кількісний і якісний стан земельних ресурсів, що є важливою передумовою для ефективного управління ними. Систематизовані дані дозволяють визначити реальний обсяг земель, які перебувають у власності, користуванні чи оренді, а також запобігти маніпуляціям з документацією та приховуванню фактичних площ угідь.

Наявність актуальних відомостей створює основу для здійснення дієвого контролю за використанням земель. Це уможливлює своєчасне виявлення фактів нецільового використання, самовільного зайняття ділянок або порушення сівозмін. Такий підхід сприяє підвищенню дисципліни землекористувачів, зменшенню кількості земельних спорів і конфліктів, а також зміцненню довіри до державних інституцій.

Крім того, інвентаризація допомагає запобігати порушенням земельного законодавства. Завдяки чіткому обліку та ідентифікації кожної ділянки значно знижується ризик подвійної реєстрації прав, незаконної зміни цільового призначення земель або використання територій без належних правових підстав [3].

У стратегічному вимірі інвентаризація сприяє формуванню ефективної моделі управління аграрними територіями. На основі зібраних даних органи влади та місцевого самоврядування отримують можливість обґрунтовано планувати розвиток сільських територій, удосконалювати структуру землекористування, визначати інвестиційно привабливі ділянки та розробляти програми охорони й відновлення родючості ґрунтів. Це створює умови для поєднання економічних, екологічних і соціальних інтересів у сфері землекористування та забезпечує сталий розвиток аграрного сектору.

Інвентаризація земель сільськогосподарського призначення є невід’ємною складовою процесу вдосконалення системи землекористування. Вона сприяє підвищенню ефективності аграрного виробництва, забезпеченню збереження родючості ґрунтів та реалізації принципів раціонального природокористування [4].

Отримані результати стають базою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, формування стратегії розвитку сільських територій та гарантування продовольчої безпеки країни.

Список літератури

1. Голуб, Н. (2025). Інвентаризація земель: економічні та облікові питання. Сталий розвиток економіки, (3 (54), 31-36. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-5>
2. Багін М. (2022). Теоретико-методологічні засади оцінки ефективності використання земель сільськогосподарського призначення. Innovation and Sustainability, (4), 180–185. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.180.185>
3. Кондратенко Д. Ю. Інвентаризація земель як правова форма обліку земель. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019. № 42(1). С. 124-128. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.42-1.27>
4. Третяк А. М. та ін. Земельні ресурси та їх використання: [навчальний посібник]. Біла Церква: “ТОВ “Білоцерківдрук”, 2022. 304 с.